

108925

Helter mot rikeiug betaling?

bøker utenfra

En ny dansk bok setter spørsmålstegn ved det heroiske i aksjonen danske motstandsmenn, som reddet tusenvis av jøder, gjennomførte i 1943

Jødereddere? Hvem var under krigsårene beredt til å sette sitt liv på spill for å redde jøder fra undergangen?

Danske fiskere og motstandsfolk var det. I løpet av noen september- og oktoberdager i 1943 transporterte de hele landets jødiske menighet, 7056 sjeler, over sundet til frihetens Sverige. Med dette grunnlag disse tapre menn den verdensomfattende myten om det danske folkets heltmot og medmenneskelighet. Sjelden har en god gjerning høstet så stor applaus og slik global anerkjennelse.

Først i dag begynner man å sette spørsmålstegn ved danskenes gloriøse innsats. To unge historikere fra København, Rasmus Kreth og Michael Morgensen, har gått til kildene, og lanserer nå et annerledes, mer nyanisert og langt mindre edelt bilde av hendelsene i form av boken «Flugten til Sverige», som snart kommer på Gyldendal Forlag i Danmark.

Kreths og Morgensens primære anliggende er, ifølge egne utsagn, ikke å provosere. De kom tilfeldigvis over noen tidligere unngjemte dokumenter, deriblant en protokoll fra det svenske politiets forhør av jøder ved ankomsten til Sverige. Dette ansopret dem til å granske hva som egentlig hendte. Deres nysgjerrighet er lett forståelig. Redningsaksjonen er jo Danmarks store humanitære innsats i moderne tid.

Forskerparet hevder av nazistene egentlig var lite interessert i å jakte på danske jøder høsten 1943. Som bevis anfører de at ingen av de ombruns 700 båtene som i

den aktuelle perioden forlot østdanske havner, ble stoppet av okkupasjonsmakten. Dette til tross for at tyskerne nok visste hva motstandsbevegelsen hadde i kikkerten.

Mer graverende er Kreths og Morgensens påstand om at de mellom 250 og 300 skipperne som smuglet ut jødene, mottok totalt 10,5 millioner kroner i betaling. Ifølge en annen kilde forskerne refererer til, måtte Danmarks jødesamfunn punge ut med hele 21 millioner kroner for å kunne forlate landet.

Nye dokumenter viser at heltene visste å ta seg betalt. Samt at taksten steg i

takt med at risikoen økte. I begynnelsen av september 1943 kostet en reise over sundet 850 kroner pr. person. En måned senere krevde man 9000 kroner for å redde et jødisk liv. Reisene over til Sverige var lukrative. En båtøier kunne karre til seg ti årslønner på mindre enn en måned.

Hvilke eventuelle belønninger som venter forskerparet, våger jeg ikke å spekulere på. Derimot er jeg overbevist om at den kontroversielle «Flukten til Sverige» kommer til å vekke sterke følelser i Danmark midt under 50-årsfeiringen av krigens slutt.

GABI GLEICHMAN

RA 10/11-95